

Щербакова Н. П. Науково-дослідна діяльність магістрантів як важлива складова професійної підготовки майбутніх педагогів / Н. П. Щербакова // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Розвиток дослідницьких здібностей обдарованих дітей та молоді”, 11–12 травня 2011 р., м. Житомир. – Київ : ІОД, 2011. – 400 с. – С. 375–379.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАГІСТРАНТІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Щербакова Н.П.

асистент кафедри педагогіки

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

м. Житомир

shcherbakova_n@ukr.net

Стаття присвячена актуальній проблемі визначення місця і ролі науково-дослідної діяльності магістрантів в системі їх професійної освіти. В ній представлено результати теоретичного аналізу та окреслено основні принципи організації науково-дослідної роботи студентів педагогічних ВНЗ.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, фахова компетентність, педагогічна технологія.

Статья посвящена актуальной проблеме определения места и роли научно-исследовательской деятельности магистрантов в системе их профессионального образования. В ней представлены результаты теоретического анализа и очерчены основные принципы

организации научно-исследовательской работы студентов педагогических ВУЗов.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, профессиональная компетентность, педагогическая технология.

The article is devoted to the topical problem of determining the place and role of scientific-research activity of undergraduate students in the system of vocational education. It presents the results of theoretical analysis and outlines the basic principles of pedagogical universities students' scientific-research work organization.

Key words: scientific-research activity, professional competence, educational technology.

Процеси входження України до світового освітнього простору зумовлюють необхідність підготовки фахівця високого рівня, здатного до реалізації усіх видів професійної діяльності, зокрема, дослідницької. Однак ще філософ і просвітитель Софокл говорив: „Великі справи не робляться зненацька”. Щоб досягти високих результатів, підвищити якість навчання, навчити студентів основам пізнання світу потрібна довга копітка спільна робота як викладача, так і студента.

В умовах сучасного ринку праці зростає значущість знання і тому сьогодні виникає необхідність пошуку нових методів навчання і виховання, спрямованих на пропаганду інтелектуальних цінностей і авторитет знань, навичок наукової роботи і передпрофесійної наукової діяльності. Головне завдання ВНЗ – не просто передати знання майбутньому фахівцю, а навчити його вчитися. Найбільш придатною для вирішення питань мотивації студентів до навчання є науково-

дослідна діяльність, основною функцією якої визначено стимулювання майбутнього спеціаліста до пізнання світу, себе і себе в цьому світі.

Реалізація основних вимог Болонського процесу вимагає підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів щодо навчально-дослідної роботи, що має сприяти розвитку їхньої самостійності й творчої активності. Це передбачає впровадження ефективних педагогічних технологій самоосвіти, переорієнтації процесу навчання з лекційно-інформативного на індивідуально-диференційований, реалізацію системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого підходів, пошуку нових форм і методів науково-дослідної роботи студентів.

Аналіз досліджень з проблеми підготовки студентів до науково-дослідницької діяльності, зокрема робіт Султанової Л.Ю., Кловак Т.Г., Спіцина Є.С., Князян М.О., Ковальчук В. В. та ін., дозволяє стверджувати, що під *науково-дослідною діяльністю* переважна більшість учених розуміють організовану підсистему професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, яка передбачає інтелектуальну творчу діяльність студентів, спрямовану на вивчення конкретного предмета (явища, процесу) з метою отримання об'єктивно нових знань про нього і їх подальшого використання в практичній діяльності [1; С. 10].

Науково-дослідна педагогічна діяльність розглядається як діяльність фахівця, спрямована на набуття нових знань, результат якої оформлюється в різних загальноприйнятих наукових формах звітності (доповідях, рефератах, наукових статтях, дисертаціях, монографіях, посібниках, підручниках, рекомендаціях тощо). *Дослідницька педагогічна діяльність* визначається як така, що будується на основі

науково-дослідної і є її похідною. Вона спрямована, перш за все, на набуття нових для вчителя знань з метою пошуків способів і засобів удосконалення педагогічного процесу. Вчитель у своїй практичній діяльності може займатися як науково-дослідною, так і дослідницькою педагогічною діяльністю. Кожна з них є важливою складовою фахової компетенції сучасного вчителя. Готовність майбутнього вчителя до дослідницької діяльності розглядається як фахова компетентність, яку характеризують сукупність взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, дослідницьких знань, умінь, навичок і досвіду роботи, необхідних для здійснення успішної педагогічної діяльності в умовах особистісно орієнтованого навчання і виховання учнів. Відповідно до цього твердження, *фахова компетентність майбутнього вчителя щодо дослідницької педагогічної діяльності* визначається як єдність таких складових компонентів: мотиваційного, змістового, операційного та інтеграційного [2; С. 9].

У наш час традиційною залишається система студентської науково-дослідної роботи, яка розгортається за такими напрямками:

- навчально-дослідницька робота (вивчення курсів психолого-педагогічних дисциплін; виконання курсових, бакалаврських, магістерських робіт; виконання дослідницьких завдань під час навчальних практик);

- науково-дослідна робота, що виконується у позанавчальний час (робота в наукових гуртках, проблемних групах; участь у наукових конференціях, семінарах; співробітництво у виконанні робіт з держбюджетної тематики; публікації в наукових виданнях, збірниках праць);

- організаційно-масові заходи (предметні олімпіади, огляди, конкурси наукових робіт тощо) [2; С. 12-13].

Г.Т. Кловак було розроблено педагогічну технологію формування фахової компетентності майбутнього вчителя, яка включає такий зміст дослідницької підготовки на кожному ступені:

перший ступінь (молодший спеціаліст) – засвоєння мотиваційно-психологічних і процесуальних компонентів педагогічної діяльності, ідентифікації соціальної ролі вчителя з певним предметом науки, педагогічним дослідженням;

другий ступінь (бакалавр) – оволодіння сутнісними механізмами педагогічного дослідження та набуття готовності до трансформації педагогічного досвіду;

третій ступінь (спеціаліст) – вироблення системи знань і вмінь дослідницької педагогічної діяльності, яка передбачає здатність до пошуку, побудови та реалізації навчально-виховного проекту;

четвертий ступінь (магістр) – побудова індивідуально-авторської педагогічної системи на основі нових освітніх технологій з використанням системи знань і вмінь дослідно-експериментальної роботи [2; С. 15].

Зважаючи на сучасні тенденції реформування вищої освіти в Україні, спрямовані на перехід до двохрівневої кваліфікаційної структури (бакалавр, магістр), особлива увага має приділятися дослідницькій підготовці студентів магістратури. Однак передумови успішної наукової роботи майбутніх дослідників закладаються вже під час роботи над бакалаврським дослідженням, коли студенти оволодівають основними принципами дослідницької діяльності. У системі організації студентської науково-дослідної роботи важливим є дотримання таких основних принципів:

– залучення студентів до дослідницької діяльності має бути неперервним, починаючи з першого і закінчуючи останнім курсом навчання;

– система роботи у вищому закладі освіти має включати як творчу підготовку для всіх студентів, що здійснюється у навчальному процесі, так і науково-дослідну роботу, що проводиться у позанавчальний час із здібними та краще підготовленими студентами;

– орієнтація змісту підготовки майбутнього вчителя має бути спрямована на створення кооперативної моделі навчання, що забезпечить розвиток в учнів нетрадиційних способів мислення, умінь діяти в новому мінливому середовищі, займати активну позицію і пристосовуватись до змін;

– тематика наукових досліджень студентів повинна мати тісний зв'язок з науковою тематикою кафедри, лабораторії, загальноосвітньої школи, викладачів, учителів та наукових співробітників педагогічного ВНЗ;

– планування науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі має носити комплексний характер, що передбачає залучення всіх кафедр, наукових підрозділів, взаємозв'язок і взаємодоповнення всіх форм організації науково-дослідної роботи студентів;

– система організації науково-дослідної роботи має передбачати такі її ефективні форми, що, в свою чергу, сприятиме розвитку обдарованої студентської молоді;

– ефективна організація дослідницької діяльності має супроводжуватися стимулюванням студентів і викладачів, які беруть активну участь у її проведенні;

– орієнтація викладачів у виборі педагогічних технологій вищої школи має бути спрямована на розвиток пізнавальної активності, критичного мислення студентів;

– максимальне використання навчально-матеріальної бази університету (науково-дослідних і навчальних лабораторій, центрів творчості, шкіл-лабораторій тощо) для здійснення науково-дослідної роботи є ефективним засобом залучення студентів до наукової роботи викладачів;

– створення наукових шкіл у вищих педагогічних закладах є важливим психолого-педагогічним механізмом залучення студентів до наукових досліджень;

– здійснення різноманітної за змістом і формою науково-дослідної діяльності дозволяє реалізувати особистісно орієнтований підхід до студента, стимулювати його інтереси, розвивати різні дослідницькі вміння тощо [2; С. 22].

Резюмуючи вищезазначене можна стверджувати, що створення єдиних вимог до науково-дослідної діяльності студентів ВНЗ та дотримання наведених вище принципів цієї діяльності суттєво сприятиме підвищенню її якісного рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Султанова Л. Ю. Формування готовності студентів психолого-педагогічних факультетів до науково-дослідної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Л. Ю. Султанова. – Київ, 2007. – 20 с.

2. Кловак Г. Т. Генеза підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних

навчальних закладах України (кінець XIX – XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Г. Т. Кловак. – Київ, 2005. – 42 с.

3. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти / Є. С. Спіцин. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120 с.

4. Князян М. О. Навчально-дослідницька діяльність студентів як засіб актуалізації професійно значущих знань / М. О. Князян. – Ізмаїл, 1998. – 176 с.

5. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – [2-е вид., перероблене і доповнене]. – К. : ВД „Професіонал”, 2004. – 208 с.